

Else Christensen, sálarfrøðingur og granskari:

Børnini eru tigandi eyggleiðarar

- Tilkomin hava lyndi til at halda, at børn ikki leggja til merkis, um t.d. harðskapur ella alkoholisma ræður í heiminum. Tað er ein umbering fyri, at vit ikki tora at fáa innlit í, hvussu barnið verður merkt av slíkum, sigur Else Christensen, sálarfrøðingur, sum hevur 12 ára royndir við at arbeiða við kreppuraktum børnum

Tað eru ikki júst tær góðu og lívgandi frásøgnirnar sum fylla mest í tí, sum Else Christensen bórðreiðir við ein fyrrapart í Kvinnuhúsinum, higar hon er komin at siga frá sínum arbeiði við børnum, sum hava fingið í lut at eiga foreldur, ið á einhvønn hátt ikki eru sum foreldur flest.

Hóast talan er um dansk viðurskifti, so eru tey ikki so ókend á okkara leiðum, vóru kvinnur í Kvinnuhúsinum í Havn samdar um.

Else Christensen er sálarfrøðingur og starvast sum granskari á Sosialforskningsinstituttet í Danmark.

Seinastu 12 árin hevur hon arbeitt við børnum, og hevur kannað viðurskiftini hjá teimum børnum, sum ikki hava tey bestu uppvakstrarforin.

Børnunum tørvur hjálp

Á vitjanini í Føroyum, heldur Else Christensen fyrilestrar um vanrøktað børn, um børn í familjum við alkoholtrúppeleikum og børn í heimum, har pápin bukar mammuna.

Fyrilesturin "Børn í familjum, har mamman er fyri harðskapi heima", verður í kvöld í Kvinnuhúsinum í Havn.

Tá Greivinde Danner Stiftelsen, sum er kreppumíðstøð fyri kvinnur, ið hava verið fyri harðskapi heima, fór at virka, var Else Christensen millum teirra, sum sjálvboðin fór at arbeiða har.

Hon legði ferð eftir ferð til merkis, at børn, sum eru hart rakt av harðskapi millum foreldur, ikki finga møguleika at tosa um sínar upplivingar í hesum sambandi.

Børnini eru ósjónlig

Else Christensen: - Ofta komu bukaðar konur við børnum inn á náttartíð, men børnini vóru ein ósjónligur partur av sorgarleikinum. Eingin hugsaði um at tosa við børnini, sum heldur ikki við einum orði góvu seg til kennar.

- Har tosaðu vit nógv um at hjálpa kvinnuni, og eisini at okkurt mátti gerast at hjálpa monnum. Allir menn kundu ikki vera óndir, tosaðu vit um. Teir vóru

onkusvegna brekaðir, og kravdu viðgerð.

- So var tað eg setti mær spurningin, hvussu tað mundi kennast hjá børnum í familjum, har mamman t.d. varð bukað, ella har børnini vóru misrøkt, ella har t.d. pápin var alkoholikari.

- Önnur eg tosaði við hildu, at tað ikki fór at spyrjast nakað burtúr. Børnini fóru einki at siga, tí tey vildu fjala yvir foreldrini

Ferðin við taxabílinum

Fyrsta royndin at avdúka hesi viðurskifti var ein kanning, sum ein sosialráðgevari og eg gjørdur av trý til seks ára gomlum børnum í kreppufamiljum.

- Okkara royndir vísu at børnini greiddu frá øllum, um vit bert spurdu tey beinleiðis.

- Serliga minnst eg ein smádrong, sum kom við

mammu síni á kreppumíðstøðina á miðari nátt, tí pápin hevði bukað mammuna.

- Eg spurdi smádreingin, hvussu tey vóru komin higar, og tað lögna hendi, at drongurin segði ógvuliga spennandi frá, at tey vóru komin í taxabili.

Hann nevndi leysliga hendingina, at pápin hevði bukað mammuna, hvussu hon blóði, rópti og græt, men tað sum dongurin segði so livandi frá, var, hvussu hann hevði skundað sær yvir til grannan at ringja eftir taxabili og um bilferðina á kreppumíðstøðina.

- Tað at mamman var bukað og tey soleiðis noyddust heimaifr á náttartíð, fór hann lættliga um, men hetta við taxaferðini legði hann dent á.

Dirvi at lurta eftir

- Hetta dømi taki eg fram nú fyri at vísa á, hvussu umráðandi tað er at fáa børn at siga frá sínum skakandi upplivingum, og at vit tilkomnu tora at hoyra teirra frásagnir.

- Tær eru heldur ikki tespiligar. Her er ikki bert talan um at pápin langar mammuni ein undir vangan, men um veruligan harðskap, har blóðið flýtur og fólk fara til hendurs, sigur Else Christensen.

Børnini eru áskoðarar

- Fyrsta kanningin førði til aðra, har vit spurdu 394 børn um tey høvdu sæð pápin buka mammuna.

- Tað vísti seg, at 85% av hesum børnum høvdu verið til staðar í rúminum, har harðskapurin varð framdur.

Vit settu eisini mammunum sama spurning, men

tær søgdu bert, at børnini einki høvdu sæð og hoyrt.

- Tí er tað so vanligt at børn, ið hava upplivað slíkar skakandi hendingar, als ikki nevna hetta við einum orði.

- Mín boðskapur til kreppuraktar familjur er: Tosið við børnini um skakandi upplivingarnar, meðan tey enn eru børn. Hetta kann hjálpa børnunum, at tey sleppa undan kensluni, at tað var teirra skyld, at t.d. pápin bukaði mammuna.

Gera foreldur ikki tað, kunnu børnini sum tilkomin verða sannførd um, at tað var teirra skyld, at familjan mistreivst.

- Flestu børn, sum koma við mammum sínum á kreppumíðstøð, eru undir skúlaaldur, og tað merkir helst, at har harðskapur valdar millum hjún, endar tað við at foreldrini fara frá

Else Christensen, sálarfrøðingur: - Tað kann merkja børnini fyri livið, um vit ikki geva teimum møguleikar at tosa um harðrendu og skakandi upplivingarnar, sum teimum hava verið fyri í upplivingini. Eingin biður børnini tíga við hesum. Tey læra tað av sær sjálvum, av tí at foreldrini ugga seg við, at børnini ikki hava sæð og hoyrt nakað, og önnur tilkomin ikki tora at spyrja

hvørtjum øðrum.

Kanningar vísa, at 3/4 av kvinnunum, sum koma á kreppumíðstøð flyta heim aftur bæði eina og tvær ferðir, áðrenn tað kemur so langt.

- T.v.s., at kvinnurnar rýma ikki fyrstu ferð, tær eru fyri harðskapi heima, men at tær fara kortini áðrenn børnini gerast ov stórir.

- At enda kenna kvinnurnar tað ofta, sum er teirra egna skyld, at maðurin bukar tær, harnærst eru fólk eisini mistrúgvín, um kvinnurnar siga øðrum frá harðskapinum.

- Tí verður tað ofta til, at mamman og børn flyta aftur og fram millum kreppumíðstøð og heim. Fyri børnini verður tað gerandiskostur, sum tey tigandi noyðast at góðtaka.

Læra mammu og barn at tosa saman

- Okkara royndir eru eisini, at tað er umráðandi at børnini hava eitt spælirúm á kreppumíðstøðini, har tey kunnu tosa sínámillum um tað, sum teimum hevur verið fyri heima.

- Tað er eisini umráðandi hjá teimum, sum eru um kvinnur og børn á kreppumíðstøðini, at tey læra mammu og barn at tosa saman um skakandi upplivingarnar og trupulleikarnar, sum standast av hesum, sigur Else Christensen.

- Eg kundi hugsað mær, at vit komu so langt, at vit